

Рассмотрено
Руководитель методического объединения

Каримова Р.Р.
Протокол № 1
от «23» августа 2023 г.

Согласовано
Заместителем директора по УР
учителей родного языка и литературы

Д.Ф.Хуснетдинова

Утверждаю
Директор школы

Р.К.Саетгараева
Приказ № 58-О
от «25» августа 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
«Сармановская средняя общеобразовательная школа»
наименование ОУ

Сармановского муниципального района Республики Татарстан

Хатинова Гульназ Рафисовна, первая квалификационная категория
ФИО, категория
Родная (Татарская литература), 7 а класс
предмет, класс

Рассмотрено на заседании
педагогического совета
протокол №1
от «25» августа 2023 г.

2023-2024 учебный год

Каралды
Методик берләшмәжитәкчесе
_____ **Кәримова Р.Р.**
Беркетмә №1
23нче август 2023 нче ел

Килешенде
Уку-укытуэшләребуенча
директор урынбасары
_____ **Д.Ф.Хөснетдинова**

Раслыйм
Мәктәп директоры
_____ **Р.К.Сәетгәрәева**
Боерык № 58-О
25нче август 2023 нче ел

Татарстан Республикасы муниципаль гомуми
белем бирү бюджет учреждениесе
Сарман урта гомуми белем бирү мәктәбе
татар теле һәм әдәбияты укытучысы
Хатыйпова Гөлнәз Рафис кызының
7нче а сыйныфы өчен туган(татар) телдәге әдәбияттан
ЭШ ПРОГРАММАСЫ

Педсовет утырышында каралды
Беркетмә №1
25 нче август 2023нче ел

2023-2024 нче уку елы

ПОЯСНИТЕЛЬНАЯ ЗАПИСКА

По базисному учебному плану в 7 классе количество часов на обучение родной (татарской) литературы предусмотрено 2 часа в неделю. Всего - 70 часов.

Программа составлена на основании ООП ООО МБОУ «Сармановская СОШ» Сармановского муниципального района РТ, рассмотренного на педагогическом совете от 20.08.20г., протокол № 1, утверждённого Приказом директора № 60 от 21.08.20; Положения «О структуре, порядке разработки и утверждения рабочих программ учебных курсов и предметов МБОУ «Сармановская СОШ» Сармановского муниципального района РТ», рассмотренного на педагогическом совете от 25.08.23г., протокол № 1, утверждённого Приказом директора № 58-О от 25.08.23; учебного плана МБОУ «Сармановская СОШ» на 2023-2024 учебный год; учебника 7 класс. Учебное пособие для общеобразовательных организаций на татарском языке. В 2 частях. / Д. М. Абдуллина, Л. К. Хисматова, Ф. Х. Завгарова. - Казань: Татар. книжное издательство 2014.

Примечание: В случае совпадения уроков с праздничными и каникулярными днями, программу выполнить согласно пункта 5 данного Положения.

АНЛАТМА ЯЗУЫ

7нче сыйныфның уку планында татар әдәбияты уку туга 2 сәгать вакыт каралган. Барлыгы - 70 дәрес.

Әлеге курсның эш программасы татар телендә (тулы) белем бирүнең дәүләт стандартының федераль компонентына, Татарстан Республикасының димиткәүрнең программасына, МБГББУ “Сармануртаго мубелем бирү мәктәбе”нең төп программасына (педсоветның 1нче протоколы, 20.08.20нче ел, приказ №60, 21.08.20ел); МБГББУ

“Сармануртаго мубелем бирү мәктәбе”нең эш программасы турында нигезләмәсенә (педсовет №1, 29.08.22ел), МБГББУ

“Сармануртаго мубелем бирү мәктәбе”нең 2023-2024 нче уку елының уку планына (Бюро № 58-О, 25.08.23ел) һәм 7нче

сыйныф өчен дәреслеккә нигезләнеп төзелде (Әдәбият. 7 сыйныф: татар телендәго мубелем бирү өешмалары өчен уку әсбабы. 2 китеп. / Д.М. Абдуллина, Л.К. Хисмәтова, Ф.Х. Жәүһәрова. - Казан: Татар. кит. нәшр., 2014).

Искәрмә: Дәресләр бәйрәм һәм каникул көннәре белән туры килгән очракта, программа әлеге Нигезләмәнең 5нче пункты нигезендә үтәлә.

Цели обучения родной(татарской) литературы

- Богатая история татарской литературы, изучение и освоение творчества классических писателей и самых известных произведений;
- * Систематизация знаний о литературном виде, жанре, содержании, форме и литературных приемах;
- * Обучение понимать и анализировать произведения художественной литературы в единстве формы и содержания;
- Демонстрация ценности духовного богатства на примере лучших произведений, повышение их уровня;
- * Пробуждение познавательного интереса у учащегося, стремление к получению знаний, творческому и духовному развитию, развитие творческих способностей ученика.

Задачи, поставленные для реализации этих целей:

- * Развитие творчества, литературы, содействие системному пониманию ее исторических понятий, изученных литературных произведений в порядке развития периодов;
- * Сборник произведений сева и валенок, сыгравших большую роль в становлении и развитии художественной литературы-народное устное творчество, совместное и разграничение ее с художественной литературой;
- * Пробуждение уважения к писателям, создавшим произведения искусства;
- * Рассматривать художественную литературу как явление национальной и мировой культуры, объяснять, что она хранительница и передающая духовные ценности, традиции;

- * Создание навыков анализа литературного произведения, обучение использованию теории литературы в процессе теоретических знаний и анализа по программе 7 класса;
- * Учить получать пример и поучение из жизненных событий, описанных в литературном произведении, ставить правильные цели;
- * Обогащение духовного мира детей, проявляя красоту литературы • богатство эмоций;
- * Создание культуры речи и развитие письменной речи у учащихся.

Татар әдәбиятыннан белем бирүнең максатлары:

- Татар әдәбиятының бай тарихын, классик язучыларының иҗатларын һәм иң күренекле әсәрләрен өйрәнү, үзләштерү;
- Әдәби төр, жанр, эчтәлек, форма һәм әдәби алымнар турындагы белемнәрне системага салу;
- Матур әдәби әсәрләрнең форма һәм эчтәлек берлеген дөңгәйләргә һәм анализларга өйрәтү;
- Иң күркәм әсәрләр мисалында рухи байлыкның кыйммәтен күрсәтү, аларның дәрәжәсен күтәрү;
- Укучыда танып белү кызыксынуын уяту, белем алуга, иҗади һәм рухи үсгәчтәлек - омтылыш тудыру, укучының иҗади сәләтен үстерү.

Өлегә максатларны тормышка ашыру өчен куелган бурычлар:

- Иҗат, әдәбият үсеше, аның тарихи төшенчәләрен, өйрәнелгән әдәби әсәрләрне чорларның үсеш тәртибендә системалы итеп күзалларга ярдәм итү;
- Матур әдәбият формалашуында һәм үсешендә зур роль уйнаган чәм һәм тематик мәсәрләр җыелмасы - халыкавыз иҗаты, аның матур әдәбият белән уртаҡ һәм аермалыякларын күрсәтү;
- Сәнгать сәре иҗат иткән әдипләргә карата хөрмәт уяту;
- Матур әдәбиятны милли һәм дөнья күләм култыуаның бер күренеш итеп карау, аның рухи кыйммәтләрен, традицияләрен саклаучы, тапшыручы икәннәңләтү;
- Әдәби әсәрне анализлау күнекмәләре булдыру, әдәбият теориясеннән 7 нче сыйныф программасы буенча теоретик белемнәр бирү һәм анализ барышында кулланырга өйрәтү;
- Әдәби әсәрдә тасвирланган тормыш вакыйгаларыннан үрнәк һәм ыйбра талырга, дәрәсә максатлар куярга өйрәтү;
 - Әдәбиятның матурлыгын, хис-кичерешләр байлыгын күрсәтеп, балаларның рухи дөньясын баепту;

ПЛАНИРУЕМЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ ОСВОЕНИЯ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА

Личные результаты:

- определить роль литературы в жизни человека;
- гордиться историей, культурой, литературой своего народа;
- понимание глубины чувства любви к нации, величия служения нации;
- создание положительных качеств на примере героев произведений;
- внимательность к соседним людям, чувство уважения к друзьям, формирование серьезного отношения к профессии;
- наличие в произведении преданности и уважения к традициям и обычаям;
- воспитание себя через принятие ценности идеи, заложенной в произведение;
- нравственное воспитание и патриотическое воспитание на основе литературных произведений;
- быть уважаемым старшим поколением на примере литературных произведений, обладать общечеловеческими качествами;
- чувство уважения к воинам, сражавшимся за свободу нашей страны, бережное отношение к истории нашей Родины;
- осознание того, что духовное богатство - это большое счастье.

Метапредметные результаты:

Понимание литературы в связи с общественной и культурной жизнью.

Познавательные действия:

- общечеловеческие действия (понимание познавательного вопроса, выделение необходимой информации из текстов разных жанров, определение основного мнения внутри изучаемого материала, структурирование знаний, подведение итогов, обобщение);
- логические учебные действия (анализ объектов с целью выделения признаков, сопоставление объектов, разработка критериев классификации, установление причинно-следственных связей);
- постановка проблемы и ее решение (определение проблемы, самостоятельная разработка мер по решению проблем творческого и поискового характера);

Коммуникативные действия:

- сотрудничество;
- обладает навыками составления монологов и участия в диалоге в соответствии с языковыми нормами быть;
- разъяснение своих мыслей;
- разделять содержание текста на части;
- аргументация мнений;
- развитие навыков художественного чтения;
- последовательно, на примерах, устно и письменно формировать мысли;

Регулятивные действия:

- постановка учебного вопроса;
- прогнозировать;
- планирование и организация своей деятельности;
- составление хода анализа;
- контрольная оценка своей деятельности и др.;
- самоанализ и самооценка

ПРОГРАММАНЫ ҮЗЛЭШТЕРҮДЭН КӨТӨЛГӨН НЭТИЖЭЛЭР

Шэхескэкагылышлынэтижелэр:

- эдэбиятныңкешетормышындагы ролен билгелиалу;
- үзхалкыңныңтарихы, мәданияте, эдэбиятыбелэнгорурланухислэренэиябулу;
- милләткәмәхәббәтхисенәнтирәнлеген, милләткәхезмәтитүнеңбөеклегенәтөшенү;
- әсәргәроһларыүрнәгендәүзеңдәуңайсыһфатларбулдыру;
- янәшәдәгекешеләргәиғтибарлылык, дусларға карата хөрмәтхисебулу, һөнәртурындажитдикарашформалашу;
- әсәрдәгорәф-гадәтләрһәмйолаларныңбирелешәмаларға карата ихтирамхислэребулу;
- әсәргәсалынганидеянәңкыйммәтен кабул итүашаүз-үзеңнетәрбияләү;
- әдәбиәсәрләрнигезендәәхлактәрбиясеһәмпатриотиктәрбиялу;
- әдәбиәсәрләрүрнәгендәөлкәнбуынгаихтирамлыбулу, гомумкешелексыйфатларынаиябулу;
- илебезазатлыгыөченкөрәшкәнсугышчыларғахөрмәтхисенәтөшенү, Ватаныбызтарихынасақчылкарашлыбулу;
- рухйбайлыкныңзурбәхетбулуынаңлау.

Метапредметнәтижәләр:

Әдәбиятны иҗтимагый һәм мәдәни тормыш-күренешләре белән бәйләп тәңләү.

Танып-белү гамәлләре:

- гомуми кулланмалар (танып-белү мәсьәләсенә җауап, төрле жанрдагы текстлардан кирәкле мәгълүматны аерып чыгару, өйрәнелә торган материал эчендә төп фикерне билгеләү, белемне структуралаштыру, нәтиҗәләр, гомумиләштерүләр ясау);
- логик кулланмалар (билгеләрне аерып чыгару, максаты белән объектларны анализлау, объектларны чагыштыру, классификацияләү, критерийларын эшләү, сәбәп-нәтиҗә бәйләнешләрен билгеләү);
- проблема кую һәм аны хәл итү (проблеманы тәгъбир итү, иҗади һәм эзләнү характерындагы проблемаларны хәл итү чараларын мөстәкыйль эшләү);

Коммуникатив гамәлләр:

- хезмәтгәшлек итү;
- тел нормаларына туры китереп, монолог төзү һәм диалогта катнашу осталыгына ирешү;
- үз фикерләрен тәгъбир итү;
- текст эчтәлеген өлешләрگә бүлү һәм сөйләү;
- фикерләрен дәлилләп җиткерү;
- сәнгатьле уку күнекмәләрен үстерү;
- фикерләрен эзлекләрәвештә, мисаллар белән дәлилләп, телдән һәм язмача формалаштыру;

Регулятив гамәлләр:

- уку мәсьәләсен кую;
- фаразлау;
- үз эшчәнлекне планлаштыру һәм оештыру;
- анализ барышын тизләү;
- үзенең һәм башкаларның эшчәнлекләрен контрольдә тотып бәяли алу;
- үз анализ һәм үзбәя ясау.

Тематическое планирование с учетом рабочей программы воспитания

№ п/п	Тема раздела	Модуль воспитательной программы «Школьный урок»	Кол-во часов
1	Литература - как вид искусства	<u>Сентябрь</u> День знаний Международный день распространения грамотности	4
2	Искусство слова в начале XX века	Международный день жестовых языков Международный день глухих <u>Октябрь</u> Международный день учителя Международный день школьных библиотек (четвертый понедельник октября) Побуждение обучающихся соблюдать на уроке общепринятые нормы поведения, правила общения со старшими	12
3	Татарская литература 1920-1930 годов	<u>Ноябрь</u> Международный день толерантности День матери в России Привлечение внимания обучающихся к ценностному аспекту изучаемых на уроках явлений <u>Декабрь</u> Международный день инвалидов День добровольца (волонтера) День Героев Отечества День Конституции Российской Федерации	15
4	Татарская литература второй половины XX века	<u>Февраль</u> День российской науки Использование воспитательных возможностей содержания учебного предмета через демонстрацию обучающимся примеров ответственного, гражданского поведения	8
5	Вид драмы в литературе и ее жанры	День памяти о россиянах, исполнявших служебный долг за пределами Отечества Международный день родного языка День защитника Отечества <u>Март</u> Международный женский день День воссоединения Крыма с Россией Всероссийская неделя музыки для детей и юношества	31

		<u>Апрель</u> День космонавтики. Гагаринский урок «Космос - это мы» Применение на уроке интерактивных форм работы с обучающимися: интеллектуальных игр, стимулирующих познавательную мотивацию обучающихся <u>Май</u> День Победы советского народа в Великой Отечественной войне 1941-1945 годов Организация шефства мотивированных и эрудированных обучающихся над их неуспевающими одноклассниками	
--	--	--	--

Эшпрограммасын исәпкә алып, тематик планлаштыру

№	Бүлек темасы	«Мәктәп дәресе» тәрбия программасының модуле	Сәгатьләр саны
1	Сәнгать төребуларак әдәбият	<u>Сентябрь</u> Белембәйрәме Халыкара грамоталылыкны таратукөне	4
2	XX гасыр башында сүзсәнгәте	Халыкара ишарәләр теле көне Халыкара саңгыраулар көне <u>Октябрь</u> Халыкара укытучылар көне Халыкара мәктәп китапханәләре көне	12
3	1920-1930 нчы еллар әдәбияты	<u>Ноябрь</u> Халыкара толерантлык көне Россиядә Әниләр көне <u>Декабрь</u> Халыкара инвалидлар көне Волонтер көне Ватан Геройлары Көне Россия Федерациясе Конституциясе Көне	15
4	XX гасырны икенче яртысында татар әдәбияты	<u>Февраль</u> Россия фәне көне	8
5	Әдәбиятның драма төрләре һәм аңы жанрлары	Ватаннан читтә хезмәт бурычын үтәгән россиялеләрне искә алу көне Халыкара туган тел көне Ватанны саклаучылар көне <u>Март</u> Халыкара хатын-кызлар көне	31

		Кырымның Россия белән кушылуыкөне Балалар һәм яшүсмерләр өчен Бөтенроссия музыка атналыгы <u>Апрель</u> Космонавтика көне. Космос-улбез» Гагариндәресе <u>Май</u> Совет халкының 1941-1945 еллардагы Бөек Ватан сугышында Җиңү көне	
--	--	---	--

Календарь-тематик план

№	Дәрестемасы	Үткәрү вакыты	
		План буенча	факт
1	Сәнгать төребуларак әдәбият	05.09	
2-4	Халыкавыз иҗаты. - Халыкавыз иҗатының бер жанры буларак дастан - "Идегәй" дастанының идея-проблематикасы - "Идегәй" дастанының сәнгатьчә эшләнеше	06.09 12.09 13.09	
5	XX гасыр башы әдәбияты	19.09	
6-8	Г.Тукай - Г.Тукайның тормыш юлы һәм иҗаты. "Милләтә" шигыре - Г.Тукай. "Милли моңнар" шигыре - Г.Тукай. "Шагыйрь", "Театр" шигырьләре	20.09 26.09 27.09	
9-10	БСҮ. «Милләтем – минем горурлыгым»	03.10 04.10	
11-13	Н.Думави. - Н.Думавиның тормыш юлы һәм иҗаты. «Яшьана» хикәясе - Н.Думави. «Яшьана» хикәясендә күтәрелгән проблемалар - Н.Думави. «Яшьана» хикәясендә сәнгатьчә эшләнеше	10.10 11.10 17.10	
14-16	Ш.Камал. - Ш.Камалның тормыш юлы һәм иҗаты. «Акчарлаклар» повесте - Ш.Камал. «Акчарлаклар» повестенң идея-проблематикасы - Ш.Камал. «Акчарлаклар» повестенң сәнгатьчә эшләнеше	18.10 24.10 25.10	
1920-1930 еллар әдәбияты			
17	1920-1930 нчы елларда татар әдәбияты	07.11	

18-20	Һ. Такташ. -Һ.Такташның тормыш юлы һәм җаты. «Мокамай» поэмасы -Һ.Такташ. «Мокамай» поэмасының идея-проблематикасы -Һ.Такташ. «Мокамай» повестең сәнгатьчә эшләнеш	08.11 14.11 15.11	
21-24	Г. Исхакый. -Г.Исхакыйның тормыш юлы һәм җаты. «ЖанБаевич» комедиясе -Г.Исхакый. «ЖанБаевич» комедиясендә күтәрелгән проблемалар -Г.Исхакый. «ЖанБаевич» комедиясенә эшләнеш	21.11 22.11 28.11 29.11	
25	Г. Исхакый. “Кәжүлчитек” (ДТУ)	05.12	
26-29	Г. Ибраһимов. - Г.Ибраһимовның тормыш юлы һәм җаты. "Кызыл чәчәкләр" повесте -Г.Ибраһимов. "Кызыл чәчәкләр" повестендә образлар системасы -Г.Ибраһимов. "Кызыл чәчәкләр" повестең идея- проблематикасы - Г.Ибраһимов. "Кызыл чәчәкләр" повестең сәнгатьчә эшләнеш	06.12 12.12 13.12 19.12	
30-31	БСҮ. "Чындус – сыналгандус" Үткән нәр буенча тест	20.12 26.12	
32	XX гасырның икенче яртысында татар әдәбияты	27.12	
33-34	С.Хәким. - С.Хәким тормыш юлы һәм җаты. «Әнкәй» шигыре - С.Хәким. «Бу кырлар, бу үзәннәрдә...» шигыре	09.01 10.01	
35	ДТУ. С. Хәким. "Дәверләр капкасы" поэмасы	16.01	
36-39	Ә. Еники. - Ә.Еникинең тормыш юлы һәм җаты. «Әйтелмәгән васыять» повесте -Ә.Еники. «Әйтелмәгән васыять» повестендә образлар системасы -Ә.Еники. «Әйтелмәгән васыять» повестең идея-проблематикасы - Ә.Еники. «Әйтелмәгән васыять» повестең сәнгатьчә эшлән	17.01 23.01 24.01 30.01	
Әдәбиятның драма төр һәм аның жанрлары			
40-43	Ш. Хөсәенов. - Ш.Хөсәеновның тормыш юлы һәм җаты. "Әникилде" драмасы -Ш.Хөсәенов. "Әникилде" драмасының идея-проблематикасы - Ш.Хөсәенов. "Әникилде" драмасының композиция үзенчәлекләре - Ш.Хөсәенов. "Әникилде" драмасында сурәтләү алымнары	31.01 06.02 07.02 13.02	
44-45	БСҮ. "Әнием-бәгърем"	14.02 20.02	
46-48	Г. Сабитов. - Г. Сабитовның тормыш юлы һәм җаты. «Тәүгесоклану» хикәясе - Г. Сабитов. "Ярсулыяз" хикәясе - Г. Сабитов хикәяләренә сәнгатьчә эшләнеш	21.02 27.02 28.02	

49-52	М. Мәһдиев. - М.Мәһдиевның тормыш юлы һәм җаты. «Без кырыкберенче ел балалары» повесте -М.Мәһдиев. «Без кырыкберенче ел балалары» повестенда образлар системасы -М.Мәһдиев. «Без кырыкберенче ел балалары» идея- проблематикасы -М.Мәһдиев. «Без кырыкберенче ел балалары» идея-проблематикасы	05.03 06.03 12.03 13.03	
53-54	М. Галиев. - М. Галиевның тормыш юлы һәм җаты. "Уйнаәле" хикәясе - М. Галиев. "Уйнаәле" хикәясең сюжет-композициясе	19.03 20.03	
55-56	БСҮ. "Шинельләр һәм шинельсез солдатлар"	02.04 03.04	
57	ДТУ. "Күпкыган-күпбелгән" (Хәзергечор әдәбияты белән танышу)	09.04	
58-60	Г. Гыйльманов. - Г.Гыйльмановның тормыш һәм җат юлы. "Язмышның туган көне" хикәясе - Г.Гыйльманов. "Язмышның туган көне" хикәсендә күтәрелгән проблемалар - Г.Гыйльманов. "Язмышның туган көне" хикәясең сәнгатьчә эшләнеше	10.04 16.04 17.04	
61-63	З. Хәким. -З.Хәкимнең җат биографиясе. "Сәеркыз" драмасы -З.Хәким. "Сәеркыз" драмасының идея-проблематикасы -З.Хәким. "Сәеркыз" әсәрең сәнгатьчә эшләнеше	23.04 24.04 30.04	
64-66	Р. Харис. - Р.Харисның тормыш юлы һәм җаты. "Сабантуй" поэмасы -Р.Харис. "Сабантуй" поэмасы - Р.Харис. "Сабантуй" поэмасы. Татар халкының милли бәйрәмнәре, гореф-гадәтләре	07.05 08.05 14.05	
67	ДТУ. Вакытлы матбугатка күзәтү ясау	15.05	
68-70	Р. Фәйзуллин. - Р.Фәйзуллинның тормыш юлы һәм җаты. "Биекле" шигыре - Р.Фәйзуллин. "Туган тел турында бер шигырь" шигыре -Р.Фәйзуллин. "Онытмасин" шигыре. Йомгаклау тесты	21.05 22.05 28.05	

Перечень учебно-методического обеспечения

1. Словарь литературоведения / ред. А. Ахмадуллин. - Казань: Татар.кит.издание., 1990.
2. Анализ литературного произведения Загидуллиной Д. Ф. - Казань: Образование, 2005.
3. Загидуллина Д.Ф. Методика преподавания татарской литературы в школе. - Переработанное и дополненное издание. - Казань: Образование, 2004.
4. Исламов Ф. Ф. Литературные викторины - ценное мероприятие в воспитании любви к литературе, искусству. - Казань, 2005.
5. Толковый словарь татарского языка. - Казань: Татар.кит.издание.

Интернет-ресурсы

1. <http://www.mon.gov.ru> Минобрнауки РФ
 2. <http://www.tatedu.ru> Минобрнауки РТ
- tugantelen.narod.ru,
qushlawich.ru,
gzalilova.narod.ru, runsportal.ru, <http://pedsovet.su>, belem.ru: <https://edu.tatar.ru>, <http://nsportal.ru/> / / <http://matbugat.ru/> / / <http://mon.tatarstan.ru>).

Методик ярдәмлекләре

1. Әдәбият белгесүзгә / төз.-ред. А.Әхмәдуллин. - Казан: Татар.кит.нәшр., 1990
2. Загидуллина Д.Ф. Әдәбиәсәргә анализ ясау. - Казан: Мәгариф, 2005.
3. Загидуллина Д.Ф. Мәктәптә татар әдәбияты уку методикасы. - Яңадан эшлэнгән һәм тулыландырылган басма. - Казан: Мәгариф, 2004.
4. Исламов Ф.Ф. Әдәби викториналар - әдәбиятка, сәнгатькә мөһабәт тәрбияләүдә кыйммәтле чара. - Казан, 2005.
5. Татар теленең аңлатмалы сүзгә. - Казан: Татар.кит.нәшр.

Интернет-ресурслар

<http://www.mon.gov.ru>
<http://www.tatedu.ru>
tugantelen.narod.ru,
qushlawich.ru,
gzalilova.narod.ru, runsportal.ru,
<http://pedsovet.su>,
belem.ru: <https://edu.tatar.ru>,
<http://nsportal.ru/>,
<http://matbugat.ru/>,
<http://mon.tatarstan.ru/>